

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ա. Ս. ԲԵՐԼՅԱՆԴ

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԴԺԲԱԽՏ ԴԵՊԻԲԵՐՈՒՄ
ՅԵՎ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼԻՍ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ

1931

01.03.2013

3 906

20 JUL 2010

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ, ՎՈՐ ՊԵՏՔ Ե ԿԱՏԱՐԵԼ ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՑՆԵԼԻՍ

1. Դժբախտ դեպքերում, յերբ պահանջվում է բժշկական ոգնություն, ամենից առաջ հարկավոր է հոգալ, վոր բժիշկ կանչվի: Ցեթե բժիշկը իսկույն չի կարող գալ դժբախտության տեղը, հարկավոր է փասվածին հասցնել առաջին ոգնություն և անմիջապես ուղարկել նրան մոտակա բուժարանը:

2. Առաջին ոգնությունը պետք է հասցնի ամեն մարդ, ով կարող է անել այդ: Առաջին ոգնությունը պիտի ղեկավարի մի մարդ, մյուսները ոգնում են նրան, գործում են նրա ցուցմունքներով, առանց իրարանցման և անողուտ խորհուրդների:

Уполн. главлита № В-188

Заказ № 998

Тираж 10.000

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

3. Առաջին ոգնութիւնը հասցնելուց առաջ պետք է պարզել աղետի բնույթն ու պատճառը և հեռացնել փնասվածին վտանգավոր տեղից:

4. Վնասվածին պետք է պառկեցնել հարմար ու հանգիստ դրութեամբ:

5. Բացել հազուստի սեղմող մասերը. գոտին, ոճիքը և այլն:

6. Մշտապես պետք է աչքի առաջ ունենալ, վոր անզգույշ ու անհմուտ գործողութիւններով փնաս չհասցվի հիվանդին:

7. Վոչ մի ժամանակ չլվանալ վերքը ջրով և արյունհոսութիւնը դադարեցնելու նպատակով չկեղտոտել վերքը զանազան միջոցներով (սարդոստայնով և այլն):

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԹՇԻՑ ԿԱՄ ՇՐԹՈՒՆՔԻՑ

1. Սեղմել վզի զարկերակը ներքևի ծնոտի ծայրի մոտ (նկ. 1) և պահել այդպես մինչև արյունհոսութեան դադարելը:

2. Յերբ արյունհոսութիւնը դադարի, վերքի շուրջը յող քսել և կապել:

3. Թշի վրա կապ դնելու համար ամենից հարմար է ոգտվել յեռանկյունի գլխակապով (կասինկայով), վորի ծայրերը կապել գլխի վրա:

նկ. 1.

Նկ. 2.

5. Քթարմատի և յերեսի վրա դնել սառն թրջոց, սառույց և այլն:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՔԹԻՑ

1. Հիվանդին նստեցնել և առաջարկել, վոր գլուխը մի քիչ յետ պահի:

2. Մինչև արյունհոսության դադարումը հիվանդը պիտի խուսափի ամեն տեսակ շարժումներից. չփռչտա, քիթը չմաքրի, հանգիստ ու խոր շունչ քաշի:

3. Հագուստը բացել (ոճիքը, գոտին, կապած տեղերը):

4. Սեղմել մատներով քթածակերը 5—20 րոպեյով (Նկ. 2):

6. Արյուն արձակող քթածակը փակել մարլիյով կամ պատրույքի ձև տված մաքուր շորի կտորով այնպես, վոր յերբ արյունհոսությունը դադարի, հեշտ լինի դուրս հանել այն:

Քթածակերի մեջ բամբակ չի կարելի մտցնել, վորովհետև նրա կտորները կարող են մնալ այնտեղ և անցնել քթի խորքը:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԿՌՆԱՏԱԿԻՑ ՅԵՎ ԱՆՐԱԿԻ ՏԱԿԻՑ

1. Սեղմել վորչափ կարելի յե ուժեղ անրակի տակի զարկերակը ցած՝ դեպի առաջին կողը (Նկ. 3) և պահել մինչև արյունհոսության դադարումը:

Նկ. 3.

[Արյունհոսությունը] դադարելուց հետո պետք է վերքի շուրջը յող քսել և բինտով փաթաթել:

2. Կոնատակից արյուն հոսելու դեպքում կապելու համար պետք է վերցնել մեկ կամ յերկու չբացած բինտ և կամ գլանաձև փաթաթած թաշկինակ, դնել վերքի վրա, իջեցնել ձեռքը ու հետո փաթաթել ուսը կրծքի վանդակի ուղղությամբ:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵՋՔԻՑ

ԿԱՄ ԿՐԾՔԻՑ

1. Սեղմել արյուն հոսող տեղը մարլիյով, կամ մաքուր թաշկինակով, անձեռնոցիկով, յերեսսրբիչով (նկ. 4) և սլահել մինչև արյունհոսության դադարելը:

Նկ. 4.

1. Յերբ արյունհոսությունը դադարի, յող քսել վերքի շուրջը և կապել: Կրծքի վերքը ծածկում են մաքուր մարլիյով և փաթաթում են կասինկայով, վորի ծայրերը կապում են մեջքին: Մեջքի վերքը նույնպես ծածկում են մաքուր մարլիյով և կապում կասինկայով, վորի ծայրերը պնդացնում են կրծքին:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՁԵՌՔԻ ԴԱՍՏԱԿԻՑ

1. Բարձրացնել արյուն հոսող ձեռքը վերև (նկ. 5):

2. Յերբ արյունահոսությունը դադարի, վերքի շուրջը յող քսել և կապել:

Նկ. 5.

3. Ավելի հարմար է կապել դաստակը կասիսկայով: Կասիսկան պետք է դնել այնպես, Վոր նրա մեջտեղի ծայրը ընկնի դաստակի յետևը և ապա մյուս ծայրերը կապել ձեռքի շուրջը:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ
ՆԱԽԱԲԱԶՈՒԿԻՑ

1. ա) Առաջին միջոցը: Մատներով ամուր սեղմել թևի զարկերակը (նկ. 6), պահել այդպես,

չհեռացնելով մատները, մինչև Վոր արյունհոսությունը կդադարի, այնուհետև վերքի շուրջը յող քսել և փաթաթել:

բ) Յերկրորդ միջոցը: Ուսից ցած դնել սեղման յերեսսրբիչից, թաշկինակից, թուկից, շատ պինդ չկապել նրանց ծայրերը, Վորոնց մեջ մըտցնել մի կտոր փայտ և զգուշությամբ Վուրել մինչև ամրանալը, արյան դադարելը, (նկ. 7):

նկ. 7.

Սեղմանը պահել 1—2 ժամից Վոչ ավելի, այլապես մարմնի (ներկա դեպքում՝ ձեռքի) վերջավորությունները կարող են անզգայանալ: Անհապաղ պետք է կանչել բժիշկ կամ հիվանդին տանել նրա մոտ: Նախաբազուկի վրա սեղման դնել չի կարելի:

2. Վերափորված նախաբազուկը պետք է փաթաթել բինտով։
Բինտի առաջին յերկու ողակները դնում են իրար վրա, իսկ
հետագա ողակները անում են այն ձևով, վոր նրանցից ամեն
մեկը ծածկի նախընթացների մի քառորդը։

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՍԻՑ

1. Դնել ուսի վրա, արյունհոսության տեղից բարձր, սեղման՝
յերեսաբերիչից, թոկից և այլն և վոչ շատ ամուր կապելով նրանց
ծայրերը, մտցնել նրանց մեջ մի վորևե պինդ առարկա (փայտ)
և, զգուշությամբ վոլորելով, պահել մինչև արյան դադարելը, բայց
վոչ ավելի 2 ժամից (նկ. 7)։ Սեղմանը դնելուն պես փնաս-
վածին պետք է ուղարկել բժշկի մոտ։

2. Յերբ արյունհոսությունը դադարի, վերքի շուրջը յող
քսել և հետո փաթաթել։

3. Վերափորված ուսը կարելի չէ փաթաթել բինտով (տես նա-
խաբազուկի արյունհոսությունը) կամ յերկու կասինկայով։ Մի
կասինկան ազատ կապում են վզին, մյուսի ծայրերով ծածկում
են ուսը վերքից ցած և հանգույցով կապում են ուսի դրսի
կողմում։ Յերկրորդ կասինկայի ծայրը վերևից մտցնում են
առաջինի տակը և ամրացնում անգլիական գնդասեղով։ Վերա-
փորված դաստակը կամ բազուկը պետք է դնել այդ փաթթոցի մեջ։

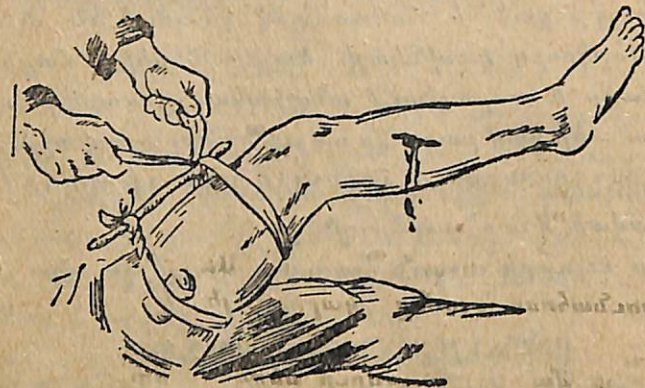
ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԿՐՈՒՆԿԻՑ ԿԱՄ ՎՈՏԱՏԱԿԻՑ

1. Վնասված վոտը բարձրացնել։
2. Յերբ դադարի արյան հոսումը, վերքի շուրջը յող քսել
և փաթաթել։

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՍՐՈՒՆՔԻՑ

1. Բարձրացնել վոտը և ազդրի վրա դնել սեղման յերես-
սրբիչից, թոկից, թաշկինակից և այլն, կապելով իրարու սեղմանի

ծայրերը վոչ շատ ամուր, մտցնել նրանց մեջ մի յերկար պինդ առարկա (փայտ) և դանդաղ ու զգուշությամբ վոլորել-ամրացնել մինչև վոր արյունը կդադարի (նկ. 8):

նկ. 8.

Սեղմանը ազդրի վրա 2 ժամից ավելի պահել չի կարելի, այլապես սեղմանից ներքև գտնվող վտտի մասը կարող է մահանալ-անզոյանալ: Դրա համար ել հարկավոր է իսկույն կանչել բժշկին, կամ հիվանդին տանել բուժարան:

Սրունքի վրա չի կարելի սեղման դնել:

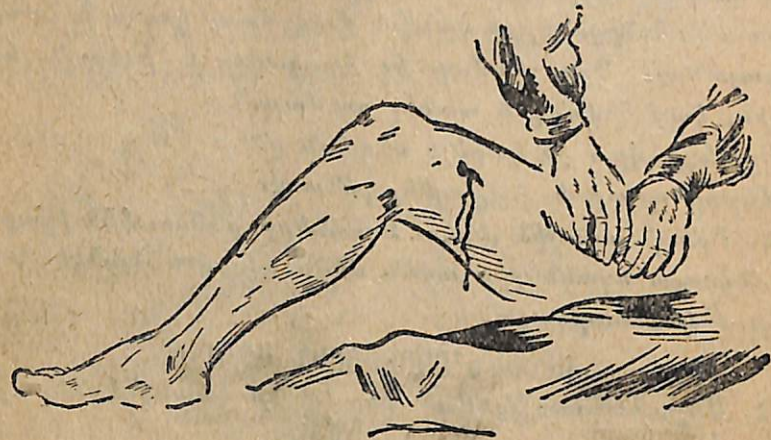
Վերքը պետք է փաթաթել բինտով:

2. Բինտի առաջին յերկու ողակները ընկնում են իրար վրա, իսկ հետագա ողակներից ամեն մեկը պետք է ծածկե նախընթացի մեկ քառորդաչափը:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԱԶԴՐԻՑ

1. Արյունահոսությունը կարելի չէ կանգնեցնել յերկու միջոցով.

ա) Ձեռքի մատներով ամուր սեղմել աճուկը (пах) և, չհեռացնելով մատները, պահել մինչև արյան դադարումը (նկ. 9):

Նկ. 9.

բ) Դնել սեղման արյունհոսության տեղից բարձր (տես «Արյունհոսություն սրունքից», (Նկ. 8):

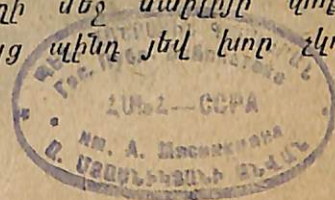
2. Յերբ արյունը դադարի, յոդ քսել վերքի շուրջը և փաթաթել:

3. Բինտը պետք է սկսել փաթաթել ներքևից և հետզհետե անցնել դեպի վեր: Բինտի առաջին յերկու ողակները ընկնում են իրար վրա, իսկ հետագա ողակներից ամեն մեկը պետք է ծածկե նախընթացի մեկ քառորդաչափը:

ԱՐՅՈՒՆՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԱԿԱՆՁԻՑ

1. Պառկեցնել հիվանդին:

2. Դնել արտաքին ականջափողի մեջ մարլիյի փոքրիկ կտոր, մեջը մի քիչ բամբակ, բայց պինդ չեմ խոր չկոխել ականջի մեջ:

3. Դնել փաստված տեղի վրա ուեզինի պարկ (փուշիկ) սառ-
ցով լի:

4. Հիվանդին բուրբուղին հանգիստ թողնել:
Չի՛ կարելի լվանալ ականջը!

ՎՈՍԿՈՐՆԵՐԻ ԿՈՏՐՎԵԼԸ

Վոսկորների կոտրվելը իմացվում է հետևյալ նշաններից.

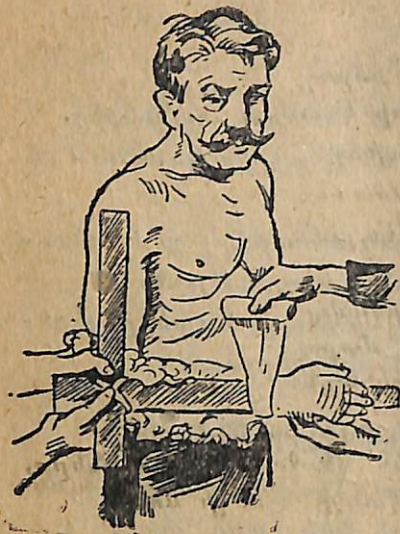
1. Զգացվում է ցավ, կոտրված տեղի շուրջը գոյանում է
ռևոլցի:

2. Կոտրված մասի վերջավորության աննորմալ շարժումնու-
թյուն, վերջավորությունների կախ ընկած ղրություն:

3. Ակներև շարդվածքի ժամանակ վոսկորի ծայրերը յերե-
վում են ղրսից կամ նկատվում են վերքի ներսում:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱԲԱԶՈՒԿԸ ԿՈՏՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հանել հագուստը սկզբում առողջ ձեռքից և ապա՝ փաս-
ված ձեռքից: Ավելի լավ է հագուստի թևի կարը կտրատել:

Նկ. 10

2. Դնել չշարժվող փաթեթոց, բեկակալ շինից, ջորդանից (же-
лоб), փայտից, տախտակից և այլն,
վորպեսզի վոսկորի կտորտանը-
ները անշարժ մնան:

Շիները պիտի լինեն այնչափ
յերկար, վոր կարողանան իրենց
մեջն առնել յերկու հոգ (խաղ).
մեկը կտարված տեղից բարձր,
մյուսը՝ ցած, արմունկի և դաս-
տակի հոդերը:

Նախաբազուկի վրա չշարժվող
փաթեթոց դնելու համար հարկավոր
ե կտորված ձեռքը թեքել արմունկի

հոդով (նկ. 10): Յերկու հոգի պետք ե պահեն կտարված ձեռքը,
թեթև քաշելով բազուկը դեպի արմունկն ու դաստակը, իսկ յեր-
րորդը այդ ժամանակ փաթաթում ե ամբողջ ձեռքը բամբակով
կամ քուքով (пакля), դնում ե շիները և ամուր կապում:

3. Փաթաթած ձեռքը պետք ե կախել ուսից կապով:

4. Հիվանդին իսկույն ուղարկել մոտակա հիվանդանոցը:

Յեթե ջարդվածքը բաց ե, այդ դեպքում պետք ե ի նկատի
ունենալ հետևյալը.

ա) վերքը չպետք ե, լվանալ՝ հարկավոր ե միայն զգուշու-
թյամբ վերքի վրայից առնել կեղտը մաքուր դանակով, վորը
նախապես անհրաժեշտ ե կրակի վրա շիկացնել և ապա հովացնել.

բ) կապել փաթեթոցով.

գ) ուժգին չձգել (քաշել) մարմնի վերջավորությունները,
դնել շիները և իսկույն ուղարկել հիվանդին բժշկի մոտ:

Անզգուշ ծգելուց կարող ե մեծ վնաս առաջանալ:

Նկ. 11.

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՍԸ ԶԱՐԴՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հանել հագուստը առաջ առողջ թե-
վից և ապա՝ հիվանդ:
2. Կոտրված ձեռքը ծալել արմուկների
հոդով:

Մի մարդ պետք է կոտրված ձեռքը
ձգի դեպի ինքը և ցած, իսկ մի ուրիշը
թեթև փաթաթելով վերքը (յեթե կա
վերք) պետք է ամբողջ ձեռքը չորս կող-
մից ծածկե բամբակով, քուքով և դնի շի-
նեքը նրանց վրա (նկ. 11): Շինեքը ամուր
սեղմում են ձեռքին, իսկ ապա փնամված
ձեռքի հետ միասին՝ կրծքի վանդակին:

3. Շինեքը պետք է այնքան յերկար լինեն, վոր ընդգրկեն
ուսի և արմուկների հոդերը:

4. Հիվանդը իսկույն պիտի ուղարկվի հիվանդանոց:

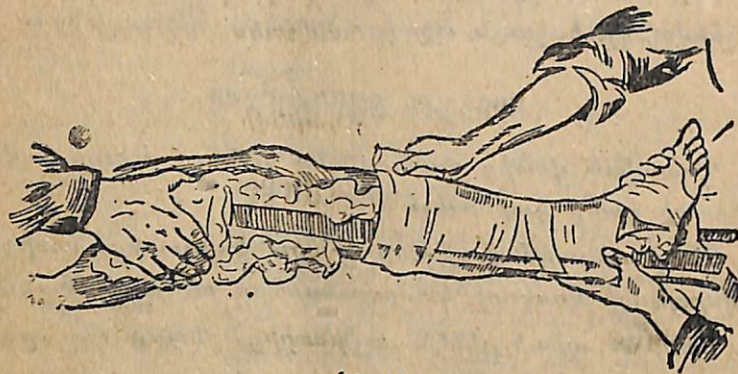
ՍՐՈՒՆՔԻ ԶԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Վնասված վոտից վոտնամանը հանել: Ավելի լավ է կո-
շիկի ճիտքի կարը կտրատել:

2. Դնել անշարժ փաթեթոց շինից, ջորդանից, տախտակնե-
րից, վորպեսզի վոսկորի կտորտանքները անշարժ մնան:

3. Շինեքը պիտի լինեն այնչափ յերկար, վոր ընդգրկեն
ծունկի և սրունքի հոդերը:

4. Փաթեթոցը սրունքի վրա դնելու համար ոգնողներին
մեկը ձախ ձեռքով բռնում է կրունկը, իսկ աջով վոտքի թաթը

Նկ. 12.

յետևից և դեպի իրեն ե ձգում հիվանդի վրան, իսկ յերկրորդ ոգնողը յերկու ձեռքով բռնում ե ազդրը և պինդ պահում (նկ. 12):

Այդ ժամանակ յերրորդը թեթև փաթաթելով վերքը (յեթե կա վերք), ծածկում ե սրունքը բամբակով ու ամրացնում ե շիները:

5. Հիվանդը իսկույն պիտի ուղարկվի մոտիկ հիվանդանոց:

ԱԶԴՐԻ ԶԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Ազատել վնասված վրան կոշիկից և հագուստից, կտրատելով շարվարը, վարտիքը և կոշիկը:

2. Դնել անշարժ փաթիթից շիներից, ջրդանից և տախտակներից, ըստ վրրում պետք ե դնել յերկու շին. մեկը դրսից, վրաի դրսի կողմով և մյուսը՝ ներսի կողմով:

3. Դրսի շինը պետք է հասնի մինչև կոնստանդը, իսկ ներսինը՝ մինչև աճուկը (пах). ցածրում յերկու շիներն ել պետք է վրտից 10—15 սանտիմետր յերկար լինեն:

4. Ազդրի վրա անշարժ փաթթոց դնելու համար ոգնողներից մեկը ձախ ձեռքով բռնում է կրունկից, իսկ աջով թաթից և ձգում է հիվանդի վրտը իրեն և մի քիչ դեպի դուրս, մյուս ոգնողը առնում է հիվանդին թևերի տակից և պահում է նրա մարմինը անշարժ դրության մեջ, իսկ յերրորդը այդ ժամանակ կապկպում է վերքը (յեթե կա վերք), ամբողջ վրտը ծածկում է բամբակով, դնում է շիները և ամուր կապում (նկ. 13):

5. Վերևից դրսի շինը պիտի կապել կրծքին, իսկ փաստված վրտը շիների հետ միասին սլիտի կապվի առողջ վրտին:

Նկ. 13.

Նկ. 14.

6. Հիվանդը իսկույն պիտի ուղարկվի մոտիկ հիվանդանոցը պատգարակի վրա կամ սայլով, վորը պիտի ունենա փափուկ փուվածք (դարմանից, չոր խոտից, զգեստներից, վերմակից, բարձերից)։

ՆԵՐՔԵՎԻ ԾՆՈՏԻ ԶԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Դնել փաթթուց 2 կասինկայից (Նկ. 14)։
2. Ուղարկել հիվանդին բուժարան։

ԱՆՐԱԿԻ ԶԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Յերեսսրբիչով կապում են վնասված կողմի ուսը և քաշում են դեպի յետ (Նկ. 15), վորից հետո կապելով յերեսսրբիչը, ինչպես յերևում է նկարից, ամուր կապում են մյուս ուսի վերին մասում (մի յերրորդաչափ)։ Ձեռքերը թեքում են արմունկների մոտ և քիչ յետ քաշում։

Նկ. 15.

Նկ. 16

Մեջքի և յետ քաշած ձեռքերի մեջ անց են կացնում փայտ և ամրացնում (նկ. 16):

2. Վնասվածին իսկույն պիտի ուղարկել հիվանդանոց:

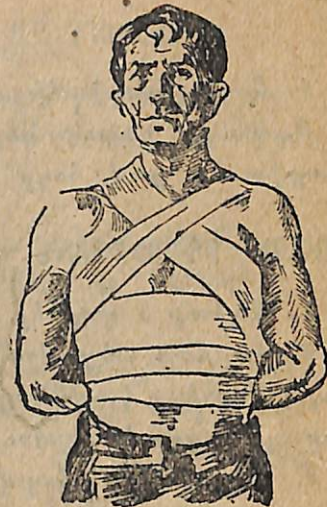
ԿՈՂԵՐԻ ԶԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Խորը արտաշնչելուց հետո կրծքի վանդակը ամուր կապել լայն բինտով. կարելի յե նաև յերեսսրբիչով, կարելով ծայրերը թելով, կամ պնդացնելով անգլիական գնդասեղով:

2. Վորպեսզի փաթթոցը ցած չընկնի, նրա մի քանի ողակները տանում են ուսերի վրայով (նկ. 17):

3. Ուժեղ ցավեր զգալիս պետք է դնել սառցով լի պարկ կրծքի վրա:

4. Հիվանդին իսկույն ուղարկել բժշկի մոտ:

Նկ. 17

ՎՈՍԿՈՐԸ ԴՈՒՐՍ ԸՆԿՆԵԼՈՒ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

1. Հողի (խաղ) ձևի փոփոխությունը:
2. Դուրս ընկած վերջավորությունը լինում է անշարժ, Ձգացվում է ցավ, հողը ուռչում է:

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՎՈՍԿՈՐԸ ԴՈՒՐՍ ԸՆԿՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Չպետք է փորձել վոսկորը տեղը գցել:
2. Հարմար տեղավորել վնասված վերջավորությունը, յեթե ձեռքն ե՛կախել կասինկայով, յեթե վոսքն ե՛ղնել բարձի վրա, վորը պիտի գտնվի յերկու փափուկ մութաքաների մեջ:
3. Վնասվածին հարմար ձևով պառկեցնել պատգարակի վրա և կամ, յեթե կարող ե նստել, նստեցնել սայլի վրա և ուղարկել հիվանդանոց:

ՎՆԱՍՎԱԾԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վնասվածին ավելի լավ է տանել պատգարակի վրա: Վոր-
պես պատգարակ կարող են ծառայել սանդուղքը, դռները,
կողեր՝ հարմարեցրած թոկերով և այլն:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼ ՀԻՎԱՆԴԻՆ ՅԵՎ ՏԵՂԱՎՈՐԵԼ ՊԱՏԳԱՐԱԿԻ ՎՐԱ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՏԳԱՐԱԿԻՑ ՏԵՂԱՓՈԽԵԼ ՄԱՀՃԱԿԱԼԻ ՎՐԱ

1. Ծանր վնասվածին գետնից բարձրացնում են յերեք հոգի:
Նրանք կանգնում են հիվանդի մի կողմում: Մեկը ձեռքը տա-
նում է ուսի և մեջքի տակը, մյուսը մեջքի և նստատեղի
տակը և յերրորդը ծնկների և սրունքների տակը:
2. Յերեքն ել տված հրամանի համաձայն զգուշությամբ
բարձրացնում են հիվանդին և մի քիչ դեպի իրենց գցում նրան:

3. Հետո նույնպես տված հրամանի համաձայն փնտսվածին դանդաղ ու զգուշությամբ իջեցնում են պատգարակի վրա մարմնի առողջ կողմով դեպի վար:

4. Հիվանդին պատգարակի վրա դնելիս կամ իջեցնելիս պետք է փնտսված մասը առանձին ուշադրությամբ և զգուշությամբ տեղավորել:

ՊԱՏԳԱՐԱԿԻ ՎՐԱ ՏԱՆԵԼՈՒ ՅԵՂԱՆԱԿԸ

1. Հարթ տեղով անցնելիս պետք է տանել հիվանդին վոտները դեպի առաջ:

2. Սանդուղքներով բարձրացնելիս կամ սարը բարձրանալիս պետք է հիվանդի գլուխը առաջ պահել:

3. Սանդուղքներից կամ սարից իջնելիս հարկավոր է հիվանդին տանել վոտները առաջ պահած և միայն վոտները կոտրված դեպքում առաջարկվում է սարից կամ սանդուղքներից իջնելիս հիվանդի գլուխը առաջ պահել:

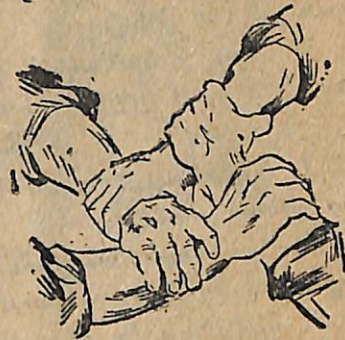
4. Պատգարակը տանողները պետք է այնպես զգուշությամբ քայլեն, վոր ցնցումներ չիչ լինեն:

ՎՆԱՍՎԱԾԻՆ ՏԱՆԵԼՈՒ ԱՅԼ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

1-ին յեղանակը:

1. Հիվանդի համար հարմար նստվածք է ստացվում, յերբ շալակողները սկզբում ընկելով իրենց ձախ ձեռքով հենց իրենց աջ ձեռքը, հետո ընտում են աջ ձեռքով մյուսի ձախ ձեռքը (նկ. 18):

2. Նստած դրությամբ տանելը թույլատրվում է միայն փոքրիկ տարածությունների համար:

նկ. 18

2-րդ յեղանակը:

1. Մի տանող մտնում է հիվանդի վոտների արանքը և բարձրացնում է նրան ծնկներից, իսկ մյուսը վերցնում է նրան յետևից, միացնելով ձեռքերի մատները հիվանդի կրծքի վրա (նկ. 19):

2. Զգուշությամբ բարձրանալով, շալակողները հանգիստ տանում են հիվանդին:

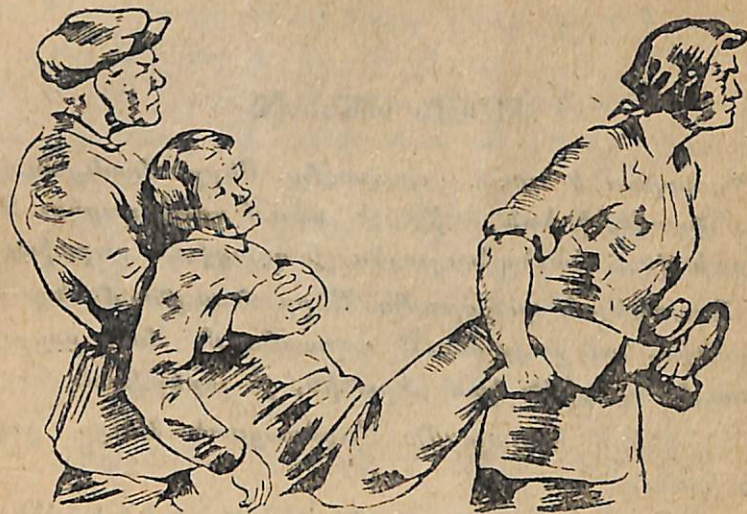
3. Այդ յեղանակով կարելի չէ տանել հիվանդին, յեթե վոտների կամ կողերի վոսկորները ջարդված չեն:

3-րդ յեղանակը:

1. Հիվանդը նստում է գոտուց, յերեսսրբիչից կամ պարանից շինած ողակի վրա:

Յերկու հոգի կանգնում են հիվանդի կողքերում և, բարձրացնելով ողակը, տանում են հիվանդին:

3. Հիվանդը իր ձեռքերը դնում է տանողների ուսին:

ՄԱՀՎԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

1. Դադարում ե սրտի բաբախումը: Յերբ մոտեցնում ենք ականջը փասվածի ձախ ծծին, չի լսվում սրտի զարկը: Ձեռքի ափը սրտի վրա դնելիս նույնպես չի զգացվում բաբախումը:

2. Շնչառության դադարումը: Յերբ մոտեցնում ենք հայելին բերանին, նա չի քրտնում, աղոտանում. մոմի բոցը, վոր մոտեցնում ենք քթին կամ բերանին, չի յերերվում:

3. Մկանների թուլացումը: Բարձրացրած ձեռքը ընկնում ե ինքն իրեն:

4. Աչքի բիբը չի փոխվում: Լույսը մոտեցնելիս բիբը չի նեղանում, իսկ մթության մեջ չի լայնանում:

5. Թելով ձեռքի մատը ամուր կապելիս չի նկատվում վոչ ջրգողություն և վոչ ել կարմրություն:

6. Դիակի ընդարմացումը: Մահից անմիջապես հետո թուլացած մկանները մի քանի ժամ անցնելուց հետո ընդարմանում, անզգայանում են:

7. Դիակին հատուկ բծեր: Մահից մի քանի ժամ անցած դիակի ցածի մասերում յերևան են գալիս բաց-վարդագույն բծեր, վորոնք հետզհետե մեծանում են ու սևանում:

Այն բոլոր դեպքերում, յերբ բացակայում են այստեղ բերած նշանները, — մենք գործ ունենք կարծեցյալ մահվան հետ:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՐԾԵՑՅԱԼ ՄԱՀՎԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

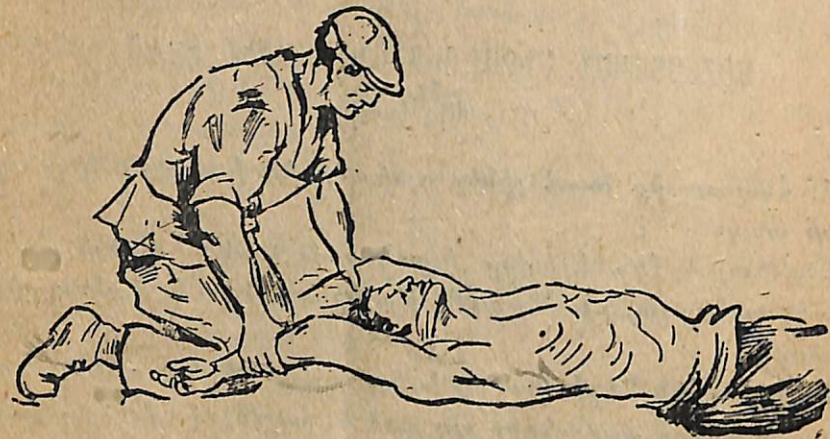
1. Ներս թողնել թարմ ող: Հիվանդին շուռ տալ ողի հոռանքի կողմը:

2. Բացել հազուստի սեղմող մասերը (ոձիք, գոտի, ժիլետ)։
3. Անմիջապես կիրառել արհեստական շնչառություն (տես հետագա գլուխները)։
4. Շփել քունքերը, ձեռքերը, վոտները (սրտի ուղղությամբ) յերեսսրբիչով։
5. Հաճախ սառը ջուր շաղ տալ յերեսին և ամեն անգամ սրբել։
6. Քթին մոտեցնել նաշատիրի սպիրտ, ողրկոլոն, քացախ, բայց վոչ թե շշի մեջ, այլ ցանելով մի քանի կաթիլ թաշկինակի վրա կամ ձեռքի ափին։

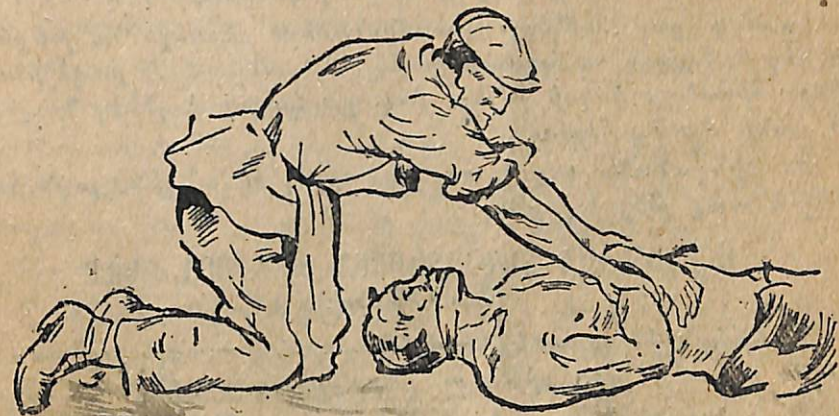
ԱՐՇԵՍՏԱԿԱՆ ՇՆՉԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԶԵՎՐ

(Ըստ Սիլվեստրի)

1. Հազուստից բարձ շինել գլանակի ձևով և դնել հիվանդի մեջքի տակ։
2. Պետք է հետևել, մոր լեզուն կախ չընկնի։ Ավելի լավ է բռնած պահել լեզուն ձեռքով՝ թաշկինակի կամ յերեսսրբիչի միջոցով։
3. Իջնել ծնկների վրա հիվանդի գլխի վերև, առնել նրա յերկու ձեռքերը արմուներից քիչ ցած և, հաշվելով «մեկ-յերկու», առանց շտապելու, բարձրացնել հիվանդի գլխի վերևը և ձգել դեպի ինքը (նկ. 20)։ Սպասել յերկու վայրկյան։ Ասլա հաշ-

т. 20

т. 21

վերով «յերեք-չորս», հիվանդի արմունկները դարձնել դեպի մարմինը և մոտ 2 վայրկյան սեղմել կողքերին (նկ. 21):

4. Այդ շարժումները (արմունկների ծալելն ու թեքելը) կրկնել հանգիստ ու համաչափ 15—20 անգամ մի ըոպայի մեջ, մինչև հիվանդը կսկսի շնչել, իսկ դա կարող է լինել նույնիսկ մի քանի ժամից հետո:

5. Կենդանանալուց հետո տաքացնել հիվանդին, լայն հագնել և տաք թեյ խմեցնել:

ԱՐԶԵՍՏԱԿԱՆ ՇՆՉԱՌՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՁԵՎԸ (Ըստ Շեֆֆերի)

1. Հիվանդին պառկեցնում են փորի վրա, գլուխը շուռ են տալիս այնպես, փոր քիթն ու բերանը ազատ լինեն:

2. Ազատողը իջնում է ծնկների վրա հիվանդի վերևը և, ուղղելով իր ձեռքերը, համաչափ սեղմում է ներքին կողերը՝ հաշվելով «մեկ-յերկու» (նկ. 22):

3. Ասլա ոգնություն հասցնողը յետ ե քաշվում, քիչ ուղղվում է, առանց ձեռքերը հեռացնելու (նկ. 23), 1—2 վայրկյան կանգ է առնում և նորից շարունակում անել այն, ինչ փոր ասված է 2-րդ կետում:

4. Այդ շարժումները արվում են 15—20 անգամ մի ըոպայի մեջ, մինչև փոր կվերականգնի բնական շնչառությունը, փոր կարող է լինել նույնիսկ մի քանի ժամից հետո:

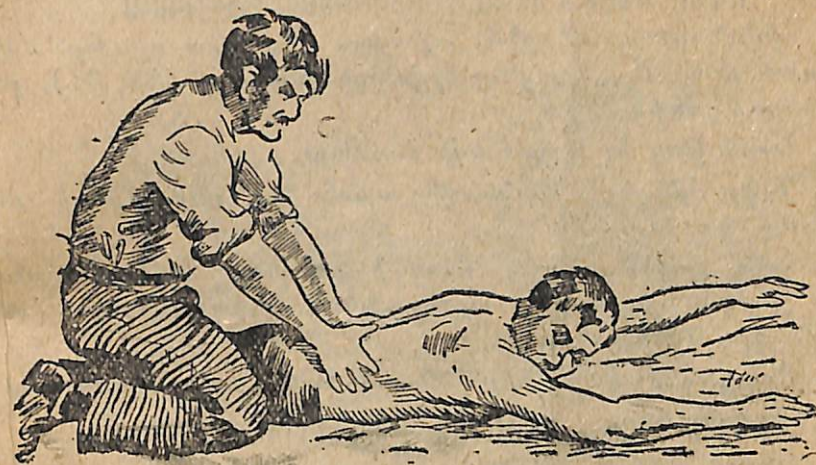
Արհեստական շնչառությունը կարելի չէ կիրառել մեր մատնանշած ձևերից, փորով և կամենաք, բացի հետևյալ դեպքերից.

ա) Ձեռքերի վոսկորները ջարդվելու դեպքում արգելվում է կատարել արհեստական շնչառությունը ըստ Սիլվեստրի, այլ պետք է ոգտվել Շեֆֆերի սխտեմով:

բ) Կողերի ջարդվածքի դեպքում չի կարելի գործադրել Շեֆֆերի սխտեմը, այլ պետք է ոգտվել Սիլվեստրի յեղանակով:

ил. 22.

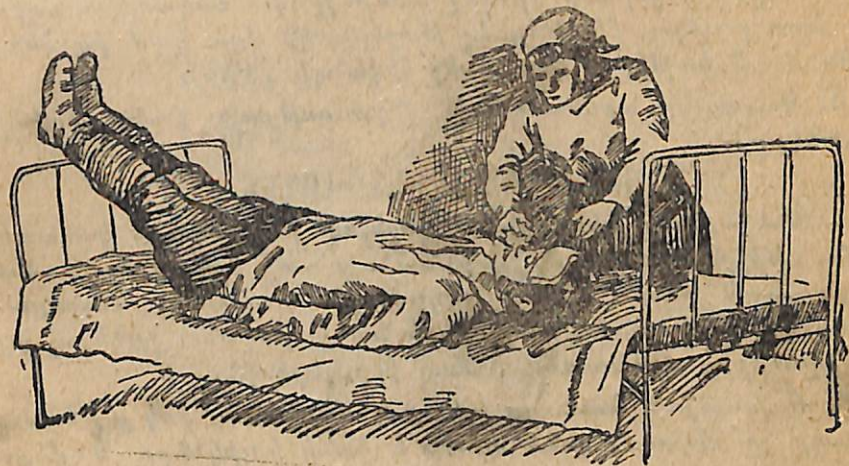
ил. 23.

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՇԱԳՆԱՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հիվանդին պառկեցնել աջնպես, վոր նրա գլուխը մարմնից ցած լինի: Բարձրացնել հիվանդի վոտները (նկ. 24), բացել ոճիքը, գոտին:
2. Ներս թողնել թարմ ողի հոսանք:
3. Դնել հիվանդի ճակատին սառը ջրի մեջ թրջած մաքուր շորի կտոր:
4. Հոտ քաշել տալ նաշատիրի սպիրտ: Յեթե հիվանդը ուշքի չի գա, կատարել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):
5. Տալ զրգուիչ կաթիլներ (20—30 կաթիլ Էֆիր-վալերիանի):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒԳԱՐՈՎ ԲՈՆՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Անմիջապես մաքրել ողը. բացել պատուհանները, դռները:
2. Հիվանդին տանել ուրիշ սենյակ, վորտեղ ողը մաքուր է, իսկ ամառը դուրս հանել բակը:

Նկ. 24

3. Գլուխը թրջել սառը ջրով, ճակատին դնել սառը թրջ-
ջոց: Կուրծքը, յերեսը սրսկել սառը ջրով: Նաշատիրի սպիրտ
տալ հոտ քաշելու (կաթեցնել թաշկինակի վրա կամ իր ձեռքի
ափին 2—3 կաթիլ և մոտեցնել հիվանդի քթին):

4. Կատարել արհեստական շնչառություն (տես նախկին
գլուխները):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԽԵՂԴՎՈՂԻՆ

1. Քաջալերել խեղդվողին, գոչելով՝ թե իսկույն կազատեն
ներան, թե հարկավոր է, վու. նա աշխատի ջրի յերեսին մնալ
միայն 1—2 րոպե: Զգե՛լ խեղդվողին տախտակ, նստարան,
սանդուղք, թոկ, սանձ, վորպեսզի նա կարողանա բռնելով այդ
առարկաներից մեկնումեկը, մնալ ջրի յերեսին:

2. Ոգնության հասնողը պետք է մերկանա, իսկ յեթե ժա-
մանակը չի ներում, գոնե պետք է հանի կոշիկները և վերևի
հագուստը, դուրս թողնի գրպանները և ներքև գցի, ներքևի
մասում վարտիքի թելերը բացել:

Նկ. 25

3. Ազատողը պետք է լողա դեպի խեղդվողը յետևից, գգու-
շանալով, վոր նա չբռնի իր ձեռքերից:

Նկ. 26

վողը սկսի կորցնել ուշքը, իրենից թիչ հրել նրան և ապա գրկել,
ինչպես ասված է 4-րդ կետում:

4. Բռնելով խեղդվողի
մազերից, հագուստից կամ
ուսից, ազատողը լողում է
մեջքի կամ կողքի վրա, աշ-
խատելով վտանգը (Նկ. 25):

5. Յեթե խեղդվողը փոր-
ձե բռնել ազատողի վզից,
այդ դեպքում հարկավոր է
անհապաղ սեղմել ձեռքով
խեղդվողի թիթը և բերանը
(Նկ. 26), իսկ յերբ խեղդ-

6. Խեղդվողի տեղը վորոշվում է ողի պղպձակներով, վոր
ժամանակ առ ժամանակ յերևում
են ջրի յերեսին:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՋՐԻՑ ՀԱՆԱԾԻՆ

1. Հենց վոր խեղդվողին հանե-
ցին ջրից, պետք է շտապով բացել
և հանել կամ կտրատել նրա թաց
հագուստը:

2. Իսկույն պառկեցնել խեղդ-
վողին փորի վրա գլանակի ձևով
դարսած հագուստի կամ հագուս-
տով ծածկած գերանի վրա և մի
քանի անգամ սեղմել ձեռքերով
մեջքը:

Բացել խեղդվողի բերանը և ատամներն իրարուց հեռացնել:

Նկ. 27

Մաքրել քիթը և բերանը փրփուրից, կեղտից և տղմից՝ թաշկի-
նակով ծածկված մատով (նկ. 27):

4. Դուրս քաշել հիվանդի լեզուն, բայց հետևել, վոր չփափափի:
Ձի կարելի խեղդվողին տարուբերել, որորել, այլ հարկավոր ե
գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՌԱԾԻՆ

1. Ձգուշությամբ տանել սառածին մի ծածկված ցուրտ
շինություն (նախասենյակ, սարայ):

2. Ձգուշությամբ կտրատել ամբողջ հագուստը, առանց
քաշելու այն:

3. Շփել ամբողջ մարմինը ձյունով, թրջած սառն յերես-
սրբիչով, մինչև վոր մարմինը կդառնա ճկուն և կերևան կեն-
դանության նշաններ:

4. Յերբ մարմնի վերջավորությունները կդառնան ճկուն,
գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

5. Բնական շնչառությունը յերևալու դեպքում թույլ ե
տրվում հիվանդին տեղավորել չափավոր տաքացրած սենյակ
և այնտեղ շարունակել մարմնի շփումը շորի կտորով:

6. Տալ գրգռիչ կաթիլներ (եֆիր-վալերիանի):

ԱՐԵԳԱԿԱՅԻՆ ՅԵՎ ՋԵՐՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՎԱԾ

1. Դնել հիվանդին շվաքի տակ՝ գլուխը բարձր պահած:

2. Մերկացնել և ջուր ցանել վրան, շփելով մարմինը թր-
ջած շորով:

3. Շնչառության բացակայության դեպքում կիրառել ար-
հեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

4. Յերբ հիվանդը ուշքի գա, տալ նրան գրգռիչ կաթիլներ:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԽՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Գրկել կախվածի մարմինը, զգուշությամբ բռնելով և թույլ չտալով վոր նա ընկնի, կտրել թոկը:
2. Հանել վզից թոկը և իսկույն կիրառել արհեստական շնչ ություն:

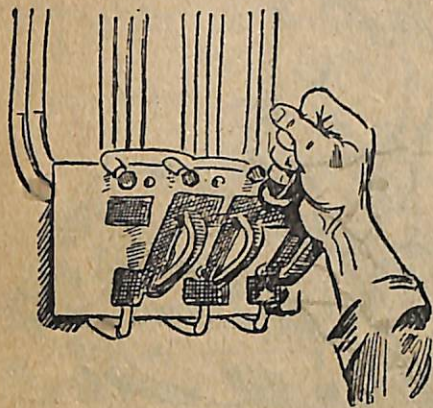
ԵՊԻԼԵՊՍԻԱ (ԸՆԿՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ)

1. Ուժով չդադարեցնել շղաճգությունը:
2. Խնամել, վոր չընկնի և չվիրավորվի: Չոքել հիվանդի գլխի մոտ, դնել նրա գլուխը իր ծնկների վրա և պահել (նկ. 28):
3. Բացել ոձիքը, թուլացնել հագուստը:
4. Աշխատել չանհանգստացնել հիվանդին և փորձեր չանել ուշքի բերելու:

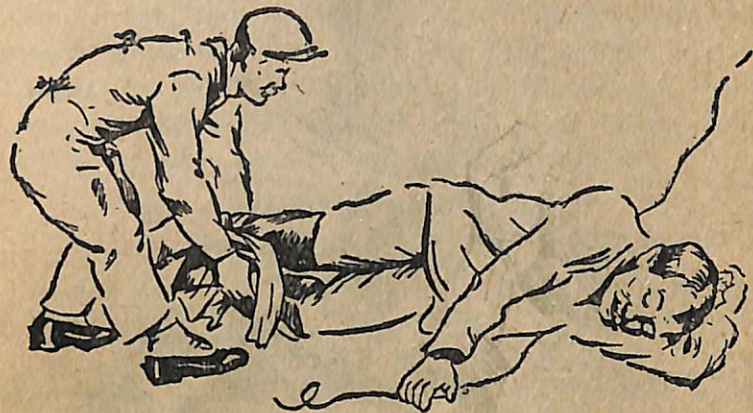
Նկ. 28

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵԼԵԲՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՎՆԱՍՎԵԼՈՒ
ԴԵՊՔՈՒՄ

Նկ. 29

1. Կանգնեցնել տոկը (ելեքտրական հոսանքը), ցած քաշելով ուռքիլնիկը (նկ. 29):
2. Յեթե ուռքիլնիկ չկա, այն ժամանակ ոգնության հասնողը անպատճառ ուռքիլնիկը կնակոյիկներ հագած (առանց մետաղե տառերի) և ձեռնոցներով (կամ կարելի չե՞ ձեռքերը փաթաթել շորով) ելեքտրական թելից հեռացնում-քաշում ե փնտսվածին (նկ. 30):

Նկ. 30

Նկ. 31

3. Կարելի չէ կանգնեցնել տուր, հեռացնելով վնասվածի վրայից ելեքտրական թելը փայտով (նկ. 31): Դրա համար ոգնություն հասցնողը հազիւ պիտի ունենա կրկնակողիկներ (առանց տառերի) կամ կանգնած լինի թղթի (լրագրական) կապոցի վրա:

4. Յեթե վնասվածը տուր կանգնեցնելուց հետո գտնվի անդգա դրության մեջ և չշնչե, այդ դեպքում պետք է համառորեն գործ դնել արհեստական շնչառություն:

Ա Յ Ր Վ Ա Ծ Ք Ն Ե Ր

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՅՐՎԱԾՔ ՍՏԱՅԱԾԻՆ

1. Մարդու վրա այրվող հագուստը հանգցնելու համար ամենից լավն է ձգել նրա վրա վերմակ, վերարկու, մուշտակ և այլն: Հետո այրվածի վրա ածել սառը ջուր:

2. Հագուստը և վոտնամանը հիվանդի վրայից չքաշել, այլ զգուշությամբ հանել, կտրտելով մկրատով: Մարմնին կպած հագուստի մասերը թողնել իրենց տեղը և միայն չորս բոլորը կտրտել մկրատով:

ՈԳՆՈՒՅՑՈՒՆ ԱՅՐՎԱԾՔՆԵՐԻ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Բոլոր այրվածքների ժամանակ, — կրակից թե յեռման ջրից, — փաթաթել վնասված տեղը բինտով կամ մաքուր շորով, վորոնց, լավ կլինի, յեթե քսվի վազելին, պրովանսալ կամ մաքուր կարագ յուղ:

2. Ուժեղ թթվուտով այրվելու դեպքում թրջել այրված տեղը սոդայի լուծվածքով, շաղախով, կրաշրով կամ սապնի ջրով և շաղ տալ վրան սոդա, ատամի փոշի:

Ծծումբի թթվուտով այրվելու դեպքում յերբեք չպետք է դիմել ջրի ոգնության, այլ այրված տեղի վրա ածել սոդա, ճարպ քսել յեվ փաթաթել բինտով:

3. Ուտիչ գալիքար (щелочь) այրվելու դեպքում պետք է լվանալ վերքը ջրախառն քացախով կամ կվասով:

4. Չհանգցրած կրից այրվելու դեպքում մեծ քանակությամբ պետք է ջուր ածել:

Այս բոլոր այրվածքների դեպքում հիվանդն ըն առաջին ոգնությունը ստանալուն պես պիտի ուղարկվեն բժշկի մոտ:

ԱԶՔԵՐԻ ԱՅՐՎԱԾՔԸ

1. Աչքերի այրվածքի դեպքում անհրաժեշտ է բինտով կամ մաքուր շորով փաթաթել աչքերը:

Բինտի առաջին ողակները տանել գլխի վրա, իսկ մյուս ողակներով կապել աչքը (նկ. 32):

Նկ. 32

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՌՈՒՅՑԻ ՃԵՂԲՎԱԾՔԻՑ ԶՐԻ ՄԵՁ ԸՆԿՆՈՂԻՆ

1. Ոգնություն հասցնողը պետք է կանգնի հաստ, յերկար տախտակի վրա և ձգի վնասվածին թոկ կամ փայտ: Ավելի հարմար է ոգտվել սանդուղքից, վորի միջոցով նա կարող է մոտենալ խեղդվողին (նկ. 33):

2. Խեղդվողին ջրից հանելուց հետո տալ նրան գրգռիչ կաթիլներ (վալերիանի):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԿՈՅՈՒՑ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

(արալից, սամազոնից յեվ այլն)

1. Դուրս բերել թունավորվածին թարմ ողը: Բացել հագուստը:

2. Սառը ջուր ածել վրան:

Նկ. 33

3. Խմեցնել՝ կես բաժակ ջրի հետ 5 կաթիլ նաշատիրի սպիրտ:

4. Շնչառության բացակայության դեպքում գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՆԿԻՑ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Տալ փոխեցնող և լուծողական դեղ:

2. Տաքացնել մարմինը:

3. Տալ գրգռիչ կաթիլներ (վալերիանի կամ հոֆմանի 10—20 կաթիլ կես բյուլակա ջրի մեջ):

Քաջախ չտալ:

ԿԱՏԱՂԱԾ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԿՍԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Կապել վերքը:

2. Իսկույն հիվանդին ուղարկել բժշկի մոտ, վորը նրան կուղարկի պատվաստման (պաստերյան) կայանը:

Կատարած կենդանիներից վնասվածները իրավունք են ստանում ճանապարհի ծախսը չվճարելու:

ՄԵՂՎԻ ԽԱՅԹՈՑԸ

1. Հեռացնել թույնը (խայթը, ասեղը):

2. Խայթած տեղի վրա ածել 1—3 կաթիլ նաշատիրի սպիրտ:

3. Դնել խայթած տեղի վրա սառը թրջոց 2—3 ժամվա ընթացքում, փոխելով թրջոցը յուրաքանչյուր 5—10 րոպեյում:

ՈՁԻ ԽԱՅԹՈՑԸ

1. Իսկույն կապել մարմնի վերջավորությունը սեղմանով՝ վերքից բարձր (սրտին մոտիկ):

2. Այրել վերքը շիկացրած ածուխով կամ յերկաթով (մեխով), վորից հետո կապը արձակել:

Հիվանդին ահապաղ ուղարկել բժշկի մոտ:

Նկ. 34

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԹՈՒՆԱ- ՎՈՐՈՂ ՆՅՈՒԹԵՐԻՑ ՎՆԱՍՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Թունավորող նյութերից վնասվածին իսկույն պետք է հեռացնել թունավորված մթնոլորտից և տանել մաքուր ոդի մեջ: Ոգնություն հասցնողը այդ դեպքում պետք է ունենա հակազագային դիմակ:

2. Յեթե թունավորվածը չի կարող արագությամբ հեռացվել թունավոր մթնոլորտից, ապա նրան ամենից առաջ պիտի հազցնել հակազագային դիմակ (Նկ. 34):

3. Յեթե դիմակ չկա, այդ դեպքում թունավորվածի քիթը և բերանը ծածկում են թրջած յերեսարբիչով, շապիկով և այլն, և ստիպում, վոր նա շնչե թաց շորի միջով (Նկ. 35):

4. Յեթե հոսուն թունավորող նյութի կաթիլները (որինակ՝ իպրիտի) ընկել են հագուստի կամ մարմնի բաց մասերի վրա, — հագուստը պետք է հանել, աշխատելով չկպչել նրան բաց ձեռքերով, իսկ կաշվի վրայի կաթիլները հեռացնել փայտիկի ծայրին փաթաթած բամբակով (ինչպես հեռացնում են թանաքի կաթիլները, այսինքն վոչ թե քսմանով, այլ փոխադրելով բամբակը փայտի վրա ամեն

Նկ. 35

Նկ. 36

անգամ կաթիլին դիպչելուց հետո): Մաքրելով կաշին թու- նավորոդ նյութի կաթիլից, հար- կավոր ե խնամքով լվանալ փնա- ված տեղը տաք ջրով և սապո- նով մի քանի անգամ: Յեթե ձեռքի տակ կա բենդին կամ կե- րտին, այդ դեպքում լվանալուց առաջ մի քանի անգամ շփում են փնաաված տեղը բենդինով կամ նավթով լավ թրջած բամբակով (Նկ. 36):

Մնայուն թունավորոդ նյու- թերից փնաավածներին պետք ե ոգնության գալ հակազազային դիմակով և ռեզինի ձեռնոցնե-

րով, իսկ ավելի լավ ե ունենալ հատուկ պաշտպանող-ապահովող զգեստ:

5. Հեղձուցիչ գազերով թունա- վորվածներին ոգնելու դեպքում նրանց չեն թույլ տալիս ինքնա- դուրս յերթալ և ուժեղ շարժումներ անել: Նրանց տանում են մոտիկ հի- վանդանոցը կամ բուժարանը ձեռ- քերի վրա, պառազարակով, կամ հանգիստ կառքով (Նկ. 37):

6. Արհեստական շնչառություն կիրառում են միայն ուշաթափ դրության մեջ գտնվողներին, ցիա- նով թունավորվածներին (լեղակի թթվուտով, վոր դառն նշի հոտ ունի) և ուգարով բռնվածներին:

Նկ. 37

Հեղձուցիչ նյութերից թունավորվածների վերաբերմամբ արհեստական շնչառություն չի թույլատրվում:

7. Թունավորող նյութերից մնասվածներին ոգնելիս պիտի հիշել, վոր թունավորումը յերբեմն արտահայտվում է վոչ միանգամից, այլ մի քանի ժամ անցնելուց հետո: Վորպեսզի թունավորման զարգացման առաջն. առնվի, բոլոր դեպքերում ոգնություն հասցնելիս պետք է գործել արագությամբ ու վճռականապես:

8. Թունավորող նյութերի մթնոլորտով վարակված հագուստը պահում է (կլանում է) իր մեջ թունավորող նյութ և կարող է վարակման պատճառ լինել: Փակ շինություն մտնելիս այդ տեսակ հագուստը նախապես պետք է հանել: Առանձին զգուշությամբ պետք է վերաբերվել այն հագուստներին, վորոնք ունեն իրենց մեջ մնայուն թունավորող նյութ (իպրիտ) և թույլ չտալ հագնել այն, մինչև վոր ապագազացման (дегазация) չենթարկվի:

9. Հագուստի ապագազացումը կատարվում է դա յեռացնելով ջրի մեջ մի ժամ և կամ մաքրելով առանձին սենյակում (камера), վորտեղ տանում են այդ հագուստը ոլիֆով շողախած բրեզենտի հատուկ պարկերում կամ մետաղյա արկղում, վոր ունի ամուր ծածկող կափարիչ:

Վտոնամանը ապագազացվում է դրան խլորային կիր քսելով:

10. Մնայուն թունավորող նյութերից թունավորվածներին հասցրած առաջին ոգնությունից անկախ, վարակված մթնոլորտում գտնվող բոլոր մարդիկ խկույն պետք է հանեն հագուստը և լավ լվացվեն տաք

Նկ. 38

Նկ. 39

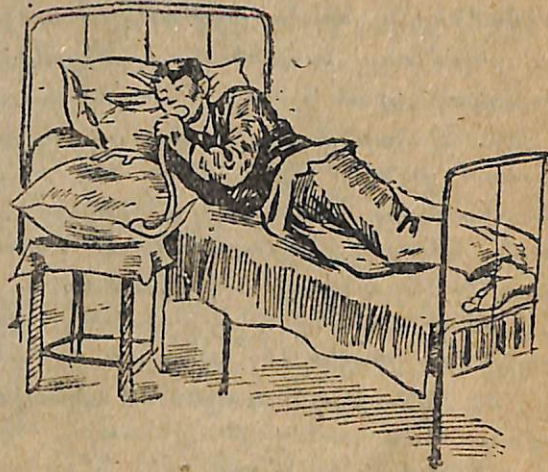
Ներս շնչելով 3—5 բուլեյի ընթացքում սողայի 2% լուծվածքի գոլորշին, վորին ավելացնում են 2—3 կաթիլ մյատայի յուղ կամ մենտոլի բյուրեղ:

ջրով և սապոնով: Ամենից հարմար է այդ տեսակ լվացման համար ոգտվել լողարանային ցնցուղով (душ): Մանավանդ խնամքով պետք է լվանալ մաշակայով կռնատակերը և աճունքը (пах) (նկ. 38):

11. Թունավորող նյութերը աչքերի վրա աղդելիս պետք է լվանալ աչքերը սողայի թույլ (2%) շաղախով: Նույն լուծվածքով պետք է մի քանի անգամ (15—20) վողողել բերանը և կոկորդը: Ցանկալի չէ լրացնել այդ վողողումը՝

Գոլորշու շնչելը հարմար է կատարել առանձին գործիքով, վոր կոչվում է ի ն գ ա լ յ ա տ ո Ր (նկ. 39):

12. Հեղձուցիչ նյութերից փնամածները բացի հանգստությունից կարիք են դգում նաև տաքանալու շնչելու թրթվածին, վորը սովորաբար տալիս են նրանց թթվածինի բարձիկներից՝ յուրաքանչյուր 5—8 բուլեն մի անգամ 2—3 բուլեյով (նկ. 40):

Նկ. 40

13. Տաքացնում են հեղձուցիչ թունավորող նյութերից վարակվածներին, նրանց փաթաթելով տաք վերմակների մեջ, տեղավորելով ողը մաքրած տաք սենյակներում և շրջապատելով տաք ջրով լցրած շշերով և ռեզինի պարկով:

14. Չի կարելի թույլատրել ոգտվելու թունավորված մթնոլորտում գտնված շրից, պարենից և կերակրից: Այն բոլոր առարկաները, վորոնց վրա ընկել է մնայուն թունավորող նյութ, պետք է յենթարկվեն ապագազագաման. մետաղյա իրերը լվացվեն կերոսինով, իսկ մյուսները — խլորային կիրով: Թունավորված պտրենը և առարկաները, վորոնց անհնար է ապագազագաման յենթարկել, պետք է վոչնչացվեն:

15. Ոգնություն հասցնելով մլասվածներին, պետք է միջոցներ ձեռք առնել թույլ չտալու հակազագային դիմակ ու հատուկ զգեստ չունեցողներին ներս մտնել թունավորված շինությունը և մնայուն թունավորող նյութերով վողողված տեղերը:

Եջ	Եջ
Հիմնական կանոնները, վոր պետք է կատարել առաջին ոգնություն հասցնելիս	3
Արյունհոսություն թշից կամ շրթ-թունքից	5
Արյունհոսություն քթից	6
Արյունհոսություն կոնատակից և անրակի տակից	7
Արյունհոսություն մեջքից կամ կրծքից	8
Արյունհոսություն ձեռքի դաստակից	9
Արյունհոսություն նախաբազուկից	10
Արյունհոսություն ուսից	12
Արյունհոսություն կրունկից կամ վոտատակից	13
Արյունհոսություն սրունքից	13
Արյունհոսություն աղդբից	15
Արյունհոսություն ականջից	17
Վոսկորների կոտրվելը	19
Ոգնություն նախաբազուկը կոտրվելու դեպքում	19
Ոգնություն ուսը ջարդվելու դեպքում	22
Սրունքի ջարդվածքը	23
Աղդբի ջարդվածքը	25
Ներքևի ծնոտի ջարդվածքը	28
Անրակի ջարդվածքը	29
Կողերի ջարդվածքը	32
Վոսկորը դուրս ընկնելու նշանները	32
Առաջին ոգնություն վոսկորը դուրս ընկնելու դեպքում	32
Վնասվածի տեղափոխությունը	33
Ինչպես պետք է բարձրացնել հիվանդին և տեղավորել պատգարակի վրա և ինչպես պատգարակից տեղափոխել մահճակալի վրա	33
Պատգարակի վրա տանելու յեղանակը	34

Վնասվածին տանելու ուրիշ յեղա-	62
նակներ	35
Մահվան նշանները	38
Ոգնություն կարծեցյալ մահվան	
դեպքում	39
Արհեստական շնչառություն ատաղին	
ձևը (ըստ Սիլվեստրի)	41
Արհեստական շնչառության յերկ-	
րորդ ձևը (ըստ Շեֆֆերի) . .	44
Ոգնություն ուշագնացության դեպ-	
քում	48
Ոգնություն ուշաքարով բռնվելու դեպ-	
քում	48
Ոգնություն խեղդվողին	50
Ոգնություն ջրից հանածին . . .	53
Ոգնություն սառածին	54
Արեգակային ու ջերմության հար-	
ված	55
Ոգնություն կախվելու դեպքում .	56

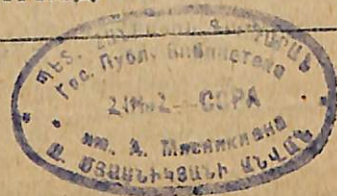
Եպիլեպսիա (ընկնավորություն) .	56
Առաջին ոգնությունը ելեքտրակա-	
նությունից զննվելու դեպքում	58
ԱՅՐՎԱԾՔՆԵՐ	
Ոգնություն այրվածք ստացածին .	61
Ոգնություն այրվածքների դեպքում	62
Աչքերի այրվածքը	63
Ոգնություն սառույցի ճեղքվածքից	
ջրի մեջ ընկնողին	64
Ոգնություն ալկոհոլից թունավոր-	
վելու դեպքում	64
Ոգնություն սուսկից թունավորվե-	
լու դեպքում	66
Կատաղած կենդանիների կծելու	
դեպքում	66
Անդվի խայթոցը	67
Ոձի խայթոցը	67
Առաջին ոգնությունը թունավորող	
նյութերից զննվելու դեպքում .	68

Մոտակա բժշկի կամ բուժակի հասցեն

Մոտակա հիվանդանոցի հասցեն

Մոտակա ամբուլատորիայի հասցեն

ՊԱՀԱՆՁԵՑԵՔ
ՄԵՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ, ՎՈՐ
ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ Ե ՁՐԻ
ԴԻՄԵ՛ Մոսկվա, Никольская, 10.
ЦЕНТРИЗДАТ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0275962

20 407.

Цена 2

3 906

ПЕРВАЯ ПОМОЩЬ
в несчастных случаях
и при поражениях ОВ

(На армянском языке)

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10.